

Stierenblik

Reinald Teune

STIERENBLIK

Copyright © 2017 Reinald Teune
Omslag Joost van Leijenhorst
Foto auteur Hilde Brokking
ISBN 9789402162035

*Ik heb haar al een stierenblik op hen zien werpen
-alsof ze hun iets aan gaat doen.*

Euripides: Medea (Proloog)

Vertaald door Gerard Koolschijn, Athenaeum – Polak & Van Gennep

*Zij vonden muziek uit voor feesten,
banketten, en bij diners,
klanken van levensgenot,
maar geen sterveling vond uit
hoe je gruwelijk leed
waardoor dood en rampen
families ontwrichten
met liederen en fraaie
akkoorden kan stillen.*

Euripides: Medea (Proloog)

Vertaald door Gerard Koolschijn, Athenaeum – Polak & Van Gennep

*Did you really think that you could pull it off
The perfect crime, crime of the heart?
Did you really think that you'll get away
Escape my justice until you're dying day?*

Natalie Merchant: Put the law on you

INHOUD

1	Een gebeurtenis is geen big bang	9
2	Aanpassen of oprotten	13
3	Het hachelijke handwerk van de macht	25
4	Iets leuks doe je maar in je vrije tijd	31
5	Een god voor je karretje	43
6	Schietesop nietzosnel	47
7	Drakentanden zaaien	59
8	Toch heeft hij best humor. Denk ik. Soms.	63
9	Een zware wissel op de toekomst	75
10	We hebben nu eenmaal onze principes	79
11	Zo moet dat!	89
12	Dit is mijn broer	95
13	De overtreffende trap van stranden	107
14	Twee kinderen en een dode broer later	111
15	Een glaasje prik tegen de schrik	119
16	Het nieuwe Sodom en Gomorra	129
17	Vriendschap heeft een houdbaarheidsdatum	137
18	Een kromming van de waarheid	143
19	Barbaarse streken	153
20	Overstekende kastanjeboom	161
21	O, de geur van een kinderlijfje!	171
22	De stand van de goten	179
23	Een langgerekte rauwe kreet	189
24	Bruin Brood	195
25	Scheids! Doe iets!	207

1.

Een gebeurtenis is geen big bang

De ladekast torent boven me uit, de bovenkant komt langzaam los van de muur. Zonder erbij na te denken stap ik naar voren om hem tegen te houden. Hoe sneller je dat doet, hoe groter de kans dat het lukt. Met mijn armen gestrekt tegen de zware kast en één been schuin naar achteren voorkom ik dat hij omvalt, maar ik krijg hem niet terug tegen de muur en op verschillende plekken schuiven laden stiekem een eindje open als kinderen die voorzichtig om hun schuilplaats heen gluren of de zoeker ver genoeg uit de buurt is om een spurt naar de buitplaats te wagen. Dat mag ik niet laten gebeuren. Als de laffe stoten van een angstige bokser – zijn stoten zijn wel snel, maar zonder overtuiging en meestal is zijn vuist voor hij echt iets geraakt heeft al op de weg terug naar de veilige dekking -, schieten mijn handen links of rechts naar een lade om hem weer terug te slaan, maar voor elke lade die ik dicht tik gaat een andere pesterig open. Een la onderin kan ik alleen snel dicht schoppen, ik moet meteen mijn voet weer naar achter plaatsen om niet door de kast verpletterd te worden. Zo gaat het door: ik jaag een la terug, een paar andere komen

licht piepend uit hun holletje naar buiten. Kat-en-muis. Pak me dan! Sommige laden zitten zo hoog dat ik er niet in kan kijken, maar ik hoor het als ze opengaan: schelden, lachen, vleien, vloeken, giechelen, dreigen, smeken, eisen, huilen, juichen, fluisteren of schreeuwen, soms herken ik wie het is, andere keren helemaal niet. Zodra een la weer dicht zit, verdwijnt ook het geluid. Sommige laden blijven geschrokken lange tijd dicht, andere gaan bijna meteen nog woedender weer open. Ze komen pas tot rust als ik luister, al is het maar even. Lagere laden spreiden obsceen hun inhoud tentoon. Ik zie mijn zus, ze kijkt me kwaad aan en vormt vlak voordat ze zich omdraait bijna onhoorbaar maar overduidelijk het woord 'lul'. Resoluut duw ik haar terug. Ik zie mijn oudste broer in Berlijn een jonge vrouw zoenen. 'This is my youngest brother,' zegt hij. 'Would you like to kiss him too?' Ik mep hem zijn hok in. Dan zie ik mijn andere broer een schaakbord omgooien. 'Moord!' roept hij. 'Moord!' Vanuit de volgende lade kijkt mijn zoontje me met grote ogen aan en roept: 'Papa, niet doen!' Al die tijd kijkt mijn moeder in de lade recht tegenover mij demonstratief over me heen naar iemand achter me. Wat ik ook doe, ze weigert me aan te kijken. Dan zie ik mijn vrouw. Ze ligt lijkleek met gesloten ogen in een kist. Als ik mijn hand naar haar uitstrek, spert ze ineens haar ogen wijd open. Even ben ik verlamd van schrik, dan laat ik ook haar verdwijnen. Trillend van de spanning blijf ik staan, wanhopig probeer ik mijn ademhaling onder controle te krijgen. Rustig nu, geen paniek, niet alles tegelijk.

Ze willen weten wat er gebeurd is. Of ik zo vriendelijk wil zijn nog een keer gedetailleerd en waarheidsgetrouw te vertellen wat ik juist wanhopig probeer te vergeten. Alsof dat überhaupt mogelijk is. Bovendien weten ze al wat er is gebeurd. Wat moet mijn verhaal er nog aan toevoegen? Een

gorilla? De begrijpelijke keten van gebeurtenissen in een verhaal is een abstracte constructie die nogal verschilt van de verwarrende hoeveelheid onsamenhangende acties en reacties in real time. Wie naar de presentator van Mindf*ck keek, zag de gorilla niet door het beeld lopen. Wie focust, verliest het geheel uit het oog; het geheugen is een creatieve paleontoloog. Die combinatie zorgt in normale omstandigheden wel voor een samenhangend verhaal, maar schiet te kort als je 'de waarheid' wilt achterhalen. Wat moet je met de gorilla? Welke laden mogen wel open en welke niet? Ik word omringd door mensen die zeggen dat ze er voor me zijn, maar in hun ogen zie ik nieuwsgierigheid, medelijden of achterdocht. Een tragedie is ten diepste niet verklaarbaar en dat is bedreigend voor de meeste mensen. De vraag waarom iemand onheil afroept over zichzelf en anderen, blijft een open wond. Psychologen, psychiaters en journalisten onttrekken de wond aan het zicht met een elastische verbale pleister. Al die zogenaamde deskundige buitenstaanders zijn meteorologen: met hun radarbeelden zien ze precies waar de buien zitten, maar ze worden er zelf niet nat van. Voor wie zeiknat geregend is, maakt het niet uit of het een plaatselijke stortbui was of een heel front.

Ik herinner me genoeg. Meer dan ik wil. En er zit totaal geen systeem in. Als ik me iets probeer te herinneren, krijg ik er geen vat op en op momenten dat ik met iets heel anders bezig ben word ik overvallen door heel gedetailleerde beelden en geluiden, alsof een deejay een jingle in mijn oren toetert: HERINNERT U ZICH DEZE NOG? Het zijn meestal korte flitsen, indringend en heftig. Ik hoor mijn zoontje schreeuwen en zie in detail de roestige rails vlak voordat ik er met mijn hoofd op smak.

Maakt niet uit, zei de oudste, begin maar bij het begin. Maar wat is het begin? Een gebeurtenis is geen big bang. Het mooi gladgestreken oppervlak van de zandbak wordt vernield door de landing. Wie landt, hing in de lucht. Wie in de lucht hangt, heeft zich afgezet voor een sprong. Voor de afzet was er een aanloop. En ga zo maar door. Waarom gaat iemand verspringen?

Een relatie kan op de klippen lopen. Dat ik daar een rol in heb gespeeld, is geen geheim. Daar wil ik ook volstrekt eerlijk over zijn. Maar er ging wel iets aan vooraf. We kunnen wel pretenderen dat we zelf bepalen wat er gebeurt, maar het meeste overkomt ons zonder dat we er invloed op hebben. Het is een illusie dat we ons leven leiden. We lijden ons leven. En van het een komt het ander.

Als ik het dan toch allemaal opnieuw moet vertellen, laat ik dan maar beginnen bij Medea. Ik schrijf van tevoren op wat ik wil vertellen en neem de aantekeningen mee. Als je wilt dat ze je geloven, moet je wel een goed verhaal hebben. Waarheid doet er minder toe dan geloofwaardigheid en dan kun je maar beter niet afhankelijk zijn van al dan niet openspringende laden.

Aanpassen of oprotten

Na mijn eindexamen van de middelbare school, vierentwintig jaar geleden, had ik hem niet meer gezien of gesproken, maar toen Daniël me mailde overbrugde ik die afstand moeiteloos. Als de lachende gezichten van oude vrienden bij een surpriseparty sprongen de herinneringen tevoorschijn: de gekke spelletjes en dramaoefeningen, de improvisatieopdrachten, de zangoefeningen, de audities, de eerste lezing van een nieuwe tekst, het instuderen van nieuwe liedjes, de repetities, de euforie en teleurstelling bij de rolverdeling, de oplopende spanning als de voorstellingen dichterbij kwamen, de zenuwen bij de première, het enthousiasme bij het publiek, de uitgelatenheid van de spelers en de tranen als alles was afgelopen. Die periode had ik destijds resoluut afgesloten. Ik ging studeren, liet me ook nooit zien op reünies en als er al eens iets spontaan uit mijn geheugen opborrelde, drukte ik dat meteen de kop in, want herinneringen zijn onbetrouwbare poezen. De mail van Daniël bood me de gelegenheid een grote fout uit mijn verleden goed te maken: ruim twintig jaar had ik een deel van mijn verleden ontkend. Daniël Reuten en Stef Trimborg had ik verbannen

naar een afgesloten compartiment van mijn geheugen: twee onconventionele docenten die op de vrije vrijdagmiddag met leerlingen uit alle leerjaren muziektheater maakten. Het was spannend, niet schools, inspirerend, een vrijplaats waar iedereen zich geaccepteerd wist, er was plaats voor afwijkende typen, ieders inbreng werd gestimuleerd en gewaardeerd, kortom het was een feest waar je elke week naar uitkeek. Vijf jaar had ik eraan meegedaan en ervan genoten. Wat die vrijdagmiddagen mij hadden opgeleverd, had ik weggestopt als gevolg van verkeerd begrepen botsende loyaliteiten. Twintig jaar lang heb ik er niet naar omgekeken. Niet uit onverschilligheid, maar uit zelfbescherming. Na een paar dagen twijfelen - een kwart eeuw doet wat met mensen, misschien waren ze allebei conservatieve ouwe lullen geworden - beantwoordde ik zijn mail en kort daarna kreeg ik een script toegestuurd: 'Over de grens', een bewerking van Medea.

Achter een opvallend grijs geworden Daniël aan liep ik de kamer binnen. Twee wanden werden in beslag genomen door boekenkasten. Als hij nog net zo precies was als vroeger, stonden de boeken gerangschikt op alfabetische volgorde van schrijversnamen en het zou me niet verbazen als er aparte afdelingen waren voor fictie en non-fictie. Waarschijnlijk zelfs een aparte kast voor toneel. Midden in de kamer stond een lange houten tafel met zes stoelen. De drie personen die aan tafel zaten stonden op toen we binnen kwamen. Stef was nu kaal, maar ik herkende hem meteen.

'Dat is lang geleden,' zei Stef grijnzend. 'Vijfentwintig jaar?'

'Vierentwintig,' zei ik. 'Houden jullie er nooit mee op?'

'Daniël is met pensioen,' zei Stef, 'ik over een jaar, dus dan hebben we geen leerlingen meer. Daarom hebben we een

paar jaar geleden een stichting opgericht: we maken nu muziektheater met oud-leerlingen.'

Twee eind-twintigers keken me zwijgend door hun modieuze bril aan. De een had kort zwart haar en keek alsof hij na een hilarisch moment vlak voordat ik binnen kwam zijn gezicht met moeite in de plooi kon houden, de ander had donkerblond krullend haar, was langer en magerder en keek zo onschuldig dat hij de aanleiding van de hilariteit moest zijn geweest. Daniël stelde hen voor.

'Marwen Rattaz is ook oud-leerling, maar van ver na jouw tijd. Hij geeft les aan de Hogeschool Maersfoort en regelt de financiën.'

Ik gaf Marwen een hand. 'John Verdonk.'

'En dit is Jort Tonio van Helsjes. Ook van toen jij allang van school was. Hij is tandarts en doet het decor.'

'Goede avond,' zei Jort Tonio.

'Jortonio?' vroeg ik. 'Aparte naam.'

'Het zijn twee namen,' zei Daniël. 'Jort en Tonio.'

'Wij zijn een Siamese tweeling,' zei Jort Tonio, 'met maar één hoofd en we hebben allebei één arm en één been.'

'De een de linker en de ander de rechter,' zei Marwen. 'Toch?' Jort Tonio knikte met uitgestreken gezicht.

Jort Tonio. Hoe kom je erbij! De tweede naam laten beginnen met de letter waarmee de eerste eindigt is gewoon stom. Niemand noemt zijn zoon Piet Ton of Al Leen. Behalve de vader van Jort Tonio en mijn eigen vader: mijn oudste broer heet Joep Pieter. Twee opa's moesten vernoemd worden, dat snap ik nog, maar toch niet in die volgorde! Het is de oorzaak van het volstrekt bedorven karakter van Joep Pieter. Toen hij klein was werd hij Joepie genoemd en hij vatte dat op alsof hij voortdurend werd toegejuicht. Als iemand zijn naam noemde, hoorde hij vooral een enthousiaste begroeting met een

uitroepsten. Hij wist niet beter of hij was overal welkom. Hij kreeg ook altijd zijn zin. Als het niet met zijn aangeboren charme was (bij volwassenen), dan wel met zijn kracht (bij zijn leeftijdsgenoten). Voor hem maakte het niet uit, het ene middel was niet beter dan het andere. Hij was hooguit wat verbaasd als iemand het zover liet komen dat hij hem pijn moest doen. Sandra en ik waren te jong, wij hebben het niet meegemaakt, maar Alexander wist niet beter. Joep Pieter maakte plannen, hield enthousiaste verhalen, maar als puntje bij paaltje kwam deed Alexander het werk. Joep Pieter zei: we gaan een hut bouwen, maar even later was Alexander bezig met gaten graven, takken snijden en palen sjuwen en zat Joep Pieter binnen de Donald Duck te lezen. Als de hut af was en pa en ma kwamen kijken, verzorgde Joep Pieter als trotse architect de rondleiding en stond Alexander met zijn vuile handen als bouwvakker op de tweede rij. Op het gymnasium werd het nog erger. Bijna iedereen had een bijnaam en omdat Grieks een hogere status had dan Latijn lag die van Joep Pieter voor de hand: Zeus. Hij ging zich ook als oppergod gedragen. Hij had niet eens een vermomming nodig als witte stier, zwaan of goudenregen, zonder enige schroom pikte hij de meisjes in van zijn klasgenoten. En hij kwam ermee weg, geholpen door zijn lange, slanke postuur, zijn blonde krullen en niet te vergeten zijn stevige vuisten. Onder zijn vrienden was een tijd de krachtterm 'godverdonk' in zwang. Even goddelijk als zijn veroveringsdrang was zijn volstreekte gebrek aan schuldgevoel en de daarbij horende onwankelbare zekerheid dat hij zich nooit ergens voor hoefde te verontschuldigen.

'Ga zitten,' zei Daniël. Hij zette een mok voor me neer en pakte een thermoskan. 'Koffie?'

'Pak je je oude liefde weer op of zit je in een midlifecrisis?' vroeg Stef.

‘Het een sluit het ander niet uit,’ zei ik. ‘Sommige mensen komen er pas na een crisis achter wat echt belangrijk is.’

‘We waren wel verrast,’ zei Daniël. Hij had verschillende theateropleidingen benaderd en een docente had de naam genoemd van een wat oudere cursist die in zijn laatste jaar nog een stuk moest regisseren. ‘Ik herkende de naam wel, maar wist pas zeker dat jij het was toen je me terugmailde.’

‘Wat doe je verder?’ vroeg Stef. ‘Behalve die parttime-opleiding?’

‘Ik werk bij de gemeente,’ zei ik. ‘Juridische zaken.’

Een half uur volgde de ene anekdote na de andere, dierbare en hilarische herinneringen aan blunders, microfoons die open stonden op verkeerde momenten, spannende scènes die net iets verder gingen dan de schooldirectie op prijs stelde, teleurstellingen en triomfen. De ervaringen van Marwen en Jort Tonio waren vergelijkbaar met die van mij, maar zij waren na hun eindexamen gewoon doorgegaan. Jaloers hoorde ik hen vertellen over de mislukkingen en triomfen van hun eigen cabaretgroep. Toen Daniël en Stef spelers zochten voor een theaterproductie waren zij de eersten die zich aanmeldde. Met andere oud-leerlingen die na de middelbare school waren doorgegaan met zingen, muziek of toneel, was het niveau een stuk hoger dan vroeger. Er deden topamateurs mee en een aantal professionals die het conservatorium hadden afgerond. Daniël had het gevoel dat hij als regisseur tekortschoot en had geëist dat er iemand van buiten werd aangetrokken.

‘Was je al bekend met Medea?’ vroeg Stef.

Ik glimlachte. ‘Jason was van jongs af aan mijn held.’

Ik was zeven en ik was de enige zonder bijnaam. Tot mijn grote frustratie was ik gewoon Sjonnie of, als ik een flinke jongen was: Sjon. Voor Joep Pieter was ik als baby-broertje een nobody. Alleen wie een negatieve of positieve rol in zijn leven

speelde werd de eer van een bijnaam gegund. En het gekke was dat iedereen dat accepteerde. Liever een bijnaam dan genegeerd worden door Zeus. Alexander was Hades. Waarom weet ik niet. Misschien omdat hij altijd in de schaduw van Joep Pieter stond, de broer die geen tegenspraak duldde. Of omdat hij zelf een keer had gezegd 'dat hij wel door de grond wilde zakken' als zijn broer weer eens een stunt had uitgehaald. Of misschien was het gewoon zijn hond Pluto waardoor Joep Pieter op het idee kwam. Bij Sandra was het duidelijker. Aanvankelijk noemde haar oudste broer haar 'de snoek', een onschuldige bijnaam die ze dankte aan haar vooruitstekende tanden, haar initialen – ze heet Désanne Sandra –, en de onvoorwaardelijke genegenheid van onze vader, die haar even lief had als zijn Citroën DS. 'Een godin,' zei hij, 'behandel je met eerbied en respect.' Zo dociel als Alexander was, zo recalcitrant was Sandra. Zij was niet onder de indruk van haar acht jaar oudere broer en greep elke gelegenheid aan om hem dwars te zitten. Toen hij regelmatig meisjes mee naar huis begon te nemen, die stuk voor stuk dachten dat zij de eeuwigdurende uitverkorene waren, voorspelde Sandra hen dat ze slechts een trofee waren en binnen drie weken gedumpt zouden worden. De eerste keer werd Joep Pieter nog boos, maar toen hij merkte dat de meisjes zijn kleine zusje toch niet serieus namen, lachte hij haar uit en noemde haar sindsdien Cassandra, naar de Trojaanse koningsdochter die nadat ze Apollo had afgewezen door hem was vervloekt: ze mocht dan profetische gaven hebben, niemand zou haar profetieën geloven. Op een avond waren vader en moeder naar vrienden om te bridgen, Joep Pieter had zijn vriendin uitgenodigd en Sandra en mij naar onze slaapkamers gestuurd. Toen onze ouders vroeger thuiskwamen dan de bedoeling was en Alexander in paniek naar boven kwam rennen om Joep Pieter te waarschuwen, greep Sandra de gelegenheid aan om wraak te nemen. Ze sloop naar

beneden en zei dat ze niet kon slapen omdat Joep Pieter boven lag te neuken met Emily, zijn vriendinnetje. Op datzelfde moment ging mijn slaapkamerdeur open en schoof Joep Pieter Emily naar binnen met haar kleren als een baby in haar armen.

‘Sjon, word wakker,’ fluisterde Joep Pieter. ‘Emily komt even bij jou op bezoek, dat vind je wel goed hè.’

‘Waarom?’

‘Anders worden papa en mama boos. Jij wilt haar toch wel helpen?’

‘Krijg ik dan ook een bijnaam?’

‘Ja Sjon, dat is goed.’

‘Beloofd?’

‘Ja Sjon, beloofd.’

‘Welke dan?’

‘Verdomme Sjon, niet nu!’

‘Je hebt het beloofd.’

‘Ja Sjon, ... eh ... Jason! Dat is je bijnaam. Ik zal je morgen alles vertellen over Jason, de held.’

Hij sloot de deur zachtjes en Emily kroop over mij heen onder het dekbed tegen de muur. Ik legde mijn knuffels bovenop haar.

‘Ik ben Jasjon.’

‘Ja,’ fluisterde ze. ‘Ssst.’

Even later hoorde ik Sandra de trap op komen, samen met ma. Ze stonden stil op de overloop.

‘Kom Sandra, het is al laat.’

‘Ga je niet eens kijken?!’

‘Niet zo hard! Je maakt Sjonnie nog wakker.’

‘Je gelooft me niet eens!’

‘Nee. Je zult wel gedroomd hebben, maar als je zulke smerige taal uitslaat, luister ik niet naar je.’

De deur van Joep Pieter ging open. ‘Wat is er aan de hand?’

‘Sandra had een nare droom.’

'Het was geen droom,' protesteerde Sandra.

'Ik heb niks gehoord, sorry, ik was met mijn huiswerk bezig,' zei Joep Pieter.

'Ja, biologie,' zei Sandra. 'Zijn lievelingsvak.'

'Nu is het klaar,' zei ma. 'Hup, naar bed jij.' Ze pakte Sandra bij de arm en trok haar mee naar haar slaapkamer. Sandra draaide zich tegenstribbelend half om en stak haar wijsvinger waarschuwend op naar Joep Pieter. 'Zelfs Zeus kan niet ongestraft doen wat hij wil!' riep ze.

'Welterusten, Cassandra,' zei Joep Pieter liefjes.

De volgende ochtend was Emily verdwenen. Ik vertelde Sandra trots dat ik Jasjon was en dat ik Emily geholpen had. Ze keek me kwaad aan.

'Geholpen? Van de wal in de sloot, bedoel je. Dat is wat Jasjon doet,' zei ze. 'Jasjon is een lul.'

'Jason?' zei Daniël. 'Jouw held?'

'Ja,' zei ik, 'de jonge Jason van 'De tocht van de Argonauten'. De tragedie van Euripides kende ik toen nog niet. Die heb ik pas later gelezen.'

'En wat vond je daarvan?'

Verschillende laden springen tegelijkertijd open, woedende verwijten worden overstemd door geschreeuw en gehuil. Een voor een tik ik ze dicht. Niet nu!

'De eerste keer vond ik het een vreselijk onrealistisch stuk. Pas toen al die familiedrama's en gezinsmoorden in de publiciteit kwamen, kreeg ik door dat zulke dingen echt gebeuren.'

'En de bewerking die ik je heb gemaald?' vroeg Daniël.

'Echt iets voor jou: de actualiteit erbij halen.'

Daniël knikte. 'Wat viel je het meest op?'

‘Minder minder minder’ schreeuwende Korintheïers, die willen dat Kolchiërs zich aanpassen of oprotten.’

Daniël had al vaker Griekse tragedies bewerkt. Hij had Antigone al eens opgevoerd als een fundamentalistische terroriste. In ‘Over de grens’ bood Korinthe niet alleen onderdak aan Medea, maar aan een grotere groep Kolchiërs. Een deel van de Korinthische bevolking had genoeg van deze vreemdelingen en greep de provocaties van Medea aan om hun uitzetting te eisen. Het stuk wierp de vraag op of een samenleving, die een hele groep allochtone burgers diep vernedert en uitsluit, geen demonen wakker maakt die lijken op de wraakdemon van Medea. Het antwoord op die vraag werd aan het publiek overgelaten.

Ik vroeg hem of de tekst definitief was.

‘De tekst is pas definitief als we besluiten geen wijzigingen meer aan te brengen. Hoezo?’

‘Voor mijn stage moet ik een regie doen die meer is dan de choreografie en mise-en-scène. Ze verwachten van vierdejaars dat ze vanuit een regieconcept alle disciplines op elkaar afstemmen.’

‘Wat betekent dat concreet?’ vroeg Stef.

‘Dat ik tekst moet kunnen wijzigen of schrappen en meebeslissen over muziek en decor.’

‘O,’ zei Daniël. Hij keek even naar Stef.

‘Voordat ik beslis wil ik daar wel over praten,’ zei ik. ‘Ik bedoel: met Euripides krijg ik geen ruzie, maar jullie zijn er elke repetitie bij. Dat ligt toch ingewikkelder.’

Daar hoefde ik me geen zorgen over te maken. Als ze tijdens het repetitieproces merkten dat iets niet werkte of dat het beter anders kon, pasten ze het aan. Dat deden ze altijd al. Geen probleem. Een tekst van Daniël was minder heilig dan een tekst van Euripides. Ze waren wel benieuwd of ik al

wijzigingsvoorstellen had. Ik pakte het script en begon te bladeren.

‘Door dat ‘minder minder minder’ onder andere trek je het stuk bewust naar deze tijd. Dan mag van mij het taalgebruik ook wat directer zijn. Je hoeft geen blad voor de mond meer te nemen omdat het voor scholieren is, toch? Hier bijvoorbeeld: als Medea Jason verwijt dat hij vreemd gaat met prinses Glauke, dan zegt ze: “Waar geil je het meest op, Jason? Op haar macht of dat je op haar mag?” Dat is veel te netjes. Medea heeft Jason meermalen het leven gered en nu dumpt hij haar uit machtswellust of geilheid voor een jongere griet. Of beide. En Jason durft ook nog te beweren dat hij dat doet in het belang van haar en hun kinderen. Maar ze wordt met de kinderen wel het land uit geflikkerd. Dat is zo goed als een doodvonnis. Ze is tot op het bot vernederd. Dan ga je geen woordgrapjes gebruiken, maar schelden en tieren, vulgair vuilbekken.’

‘Zoals?’

‘Ik heb nog geen alternatieve tekst geschreven, maar dat zou ik wel veranderen. En er zijn meer scènes die ik zou willen aanpassen.’

Daniël keek vragend naar Stef.

‘Als jullie dat niet zien zitten,’ zei ik, ‘kan ik beter de regie niet op me nemen. Daar krijgen we allemaal spijt van. Ik wil in ieder geval geen ruzie met twee idolen van me.’

‘Het gaat om de voorstelling,’ zei Stef. ‘In het verleden hebben we ook stukken tekst geschrapt of een lied weggelaten als dat beter was. Volgens mij moeten we daar in goed overleg uit kunnen komen.’

‘Waarschijnlijk wel,’ zei ik, ‘maar het gaat juist om het moment dat we er niet uitkomen. Dan moet iemand de knoop doorhakken.’